

Bostadspolitik.

"Nytt miljonprogram unik chans att lösa flera frågor"

Dolt värde av enorma mått. Ett nytt miljonprogram kan förskräcka, men kan vara just vad Sverige behöver. Men vi ska inte upprepa misstagen från förra gången. I stället måste politikerna nu ta fasta på denna unika chans att ta itu med vår tids stora utmaningar som integration, tillväxt och hållbarhet, skriver **sex forskare**.

Efter att i början av året ha lagt fram målet 700 000 bostäder till 2025, sitter regeringen nu med företrädare för oppositionen i samtal om den framtida bostadspolitik. Ett bostadsbyggande i denna omfattning kan inte kallas annat än ett nytt miljonprogram. Det kan förskräcka, men också vara just vad Sverige behöver. Misstaget med det förra miljonprogrammet var att inte inse hur denna oerhörda samhällsinvestering kunde bidra med så mycket mer än att lösa bostadsfrågan. Det är ett misstag som inte får upprepas. De pågående samtalen måste ta fasta på möjligheten att genom detta bostadsbyggande även ta sig an vår tids stora samhällsutmaningar.

Bostadsbristen i storstäderna är akut med allvarliga effekter på näringsliv, arbetslöshet och ungdomars möjlighet till utbildning. Allt fler gör paralleller till tiden före miljonprogrammet och risken är nu stor att vi hamnar i samma snabba lösningar. De pågående politiska samtalen får därför inte missa hur ett bostadsbyggande i denna omfattning är en möjlighet att med full kraft ta sig an våra stora dagsfrågor: integration, tillväxt och hållbarhet. Det behöver heller inte kosta mer. Med byggnadsplaner som inte stirrar sig blinda på bostadsproduktion utan ser bostäder som byggstenar i nya stadsdelar och reformerade städer kan detta miljonprogram bli den socialt, ekonomiskt och miljömässigt värdeskapande investering det förra aldrig blev.

Sedan miljonprogrammet byggdes har vi närmast dagligen fört en smärtsam debatt om dess tillkortakommanden och investerat oerhörda resurser för att rätta till vad som blev fel. Debatten har ofta varit alltför svart-vit men det är uppenbart att en sådan enorm samhällsinvestering borde ha givit bättre avkastning i alla avseenden. Lärdomen är att vi stirrade oss blinda på bostäderna och missade att se till att bostadsbyggandet också gav oss långsiktigt hållbara städer. Hur vi väljer att lokalisera bostäder och annan bebyggelse i relation till varandra har visat sig avgörande för samhällsbygget i stort. Vi talar om några av de mest tröga strukturer vi har och det är därför viktigt att hamna rätt. Det gjorde inte miljonprogrammet, men gör vi nu rätt finns få investeringar som är mer långsiktigt värdeskapande.

Om vi förenklar handlar stadsbyggande om det mäklarna kallar läge, alltså inte så mycket om vilka hus och stadsdelar vi bygger utan vilka samband vi skapar mellan hus och stadsdelar. Beroende på hur vi gör hamnar vissa saker nära varandra, vissa på vägen till något annat och vissa långt från varandra. Helheten blir ett nätverk av platser med olika särdrag och kvaliteter som just beror på deras läge i förhållande till varandra. Sammantaget får vi ett landskap av stadsdelar och platser med mycket olika förutsättningar om vi så talar om

Genom okunskap har vi ofta lyckats skapa glesbygdsproblem mitt i våra storstäder. Bilden är från 1972.

Foto: Erich Stering

vilja till ekonomiska investeringar eller rättvis fördelning av gemensamma samhällsresurser. Stadsbyggandet handlar därför ytterst både om att etablera fungerande fastighetsmarknader och konkret fördelningspolitik, det vill säga att bygga en fysisk infrastruktur för grundläggande samhällsprocesser.

Ett enkelt exempel är hur stadsbyggandet genom att skapa närhet eller avstånd påverkar våra dagliga transportbehov och därmed miljöbelastningen. Men gles bebyggelse i isolerade stadsdelar ger också sämre underlag för kommersiell och offentlig service, det gäller inte bara livsmedelsbutiker och kaféer utan även socialkontor och fritidsgårdar. Stadsbyggandet bestämmer helt enkelt storleken på det lokala underlaget och därmed förutsättningarna för både ekonomisk verksamhet och effektiv offentlig resurshandling. Genom okunskap har vi ofta lyckats skapa glesbygdsproblem mitt i våra storstäder.

Tydligast ser vi kanske effekterna av stadsbyggande i segregationsfrågan. Hur olika stadsdelar hänger samman är avgörande för vilka stadsdelar vi passerar när vi rör oss i våra städer. Forskning visar hur det i vissa stadsdelar nästan enbart är de lokalt boende man möter på gator och torg medan andra stadsdelar har ett helt annat utbyte mellan samhällsgrupper. Här cementeras bokstavligt utmaningen. Avståndet till arbetsplatser i isolerade stadsdelar har också visat sig vara en negativ faktor när det gäller chanserna att få arbete och lyckas på arbetsmarknaden. Framför allt är det en

rättvisefråga eftersom tillgången till denna form av närhet är särskilt viktig just för grupper i utanförskap.

Nytt i diskussionen om stadsbyggande är att integrera ekosystem och därmed stärka och utveckla ekosystemtjänster, det vill säga tjänster som ekosystem i våra städer producerar helt gratis med avgörande betydelse för vårt välbefinnande och hälsa. Exempelvis renar i dag Stockholms ekosystem 40 procent av de lokala koldioxidutsläppen från trafiken. En annan ekosystemtjänst är pollinering där städernas betydelse ökar. Den är avgörande för växters fortplantning och i stort sett all livsmedelsproduktion och värderas till det astronomiska beloppet 1500 miljarder euro om året globalt. Med klokt stadsbyggande kan vi inte bara skydda sådana tjänster utan också stärka och utveckla dem med höjd livskvalitet och hälsa som följd.

Ett bostadsbyggande i den omfattning vi nu talar om är helt enkelt den absolut största samhällsinvestering vi står inför, men då måste vi inse att den handlar om så mycket mer än att snabbt bygga bostäder.

Här finns ett dolt värde av enorma mått om vi så väljer att mäta det i välbefinnande, rättvisa eller i rena fastighetsvärden. De pågående samtalen mellan regering och opposition handlar därför inte om en akut lösning av bostadskrisen utan det mest omfattande reformprogram svenska politiker haft på bordet på länge. Se därför till att få till en uppgörelse som inte bara ger fler bostäder utan även rättvisare, hållbarare och ekonomiskt starkare städer.

Forskning visar här hur det i vissa stadsdelar nästan enbart är de lokalt boende man möter på gator och torg medan andra stadsdelar har ett helt annat utbyte mellan samhällsgrupper. Här cementeras bokstavligt utmaningen utanförskapet.

Stephan Barthel, lektor, Fakulteten för hållbar utveckling, Högskolan i Gävle
Meta Berghäuser Pont, lektor Stadsbyggnad, Chalmers Arkitektur
Johan Colding, biträdande professor Naturskapsförvaltning, Stockholm Resilience Center
Åsa Gren, forskare Naturskapsförvaltning, Beijerinstitutet för Ekologisk Ekonomi
Ann Legeby, forskare Stadsbyggnad, KTH Arkitekturskolan
Lars Marcus, professor Stadsbyggnad, Chalmers Arkitektur